

šne? ktere? Kaj je še sreberno? — Zlato je naj drajša in terpežna kovina; je svitlo rumeno, in se dobiva čisto, pa tudi zmešano z drugimi kovinami. Iz zlata kujejo zlate ali cekine. Kaj je še zlato? — Pregovor pravi: „Sreberno lepo, zlato še lepše“. Zlato lepo, pamet lepša. Kaj je to?

Iz zgodovine kerščanske ljudske šole.

(Dalje.)

Karol je šel k svojim očetom, in za njim nastopi Ljudovik Pobožni. Od začetka je storil, kar je mogel, da bi bil nadaljeval, kar je začel njegov slavni sprednik. Odjenjala pa je njegova skerb za šolo; silne domače britkosti ranile so njegovo serce. Concil v Parizu ga je opominjeval, da naj skerbí, da se ne razgubi ves njegov trud in trud njegovega sprednika. Zastonj; hudobni sinovi obrnili so orožje zoper lastnega očeta. Očetu serce žalosti počí; vojske vendar ne potihnejo. Tudi potem, ko so Karolingarji odmerli, svet ni vžival mirú — naj manj pa Italija. Prederzni stranjšaki spodrivali so se, uplenovali so stol sv. Petra, na katerem so sedeli nekaj let naj nevrednejši možje. Od juga pa so pritiskali Greki in Saraceni, od severja pa Madjarji. Tačas so požigali in morili ob enem tudi Normani po Francoskem, Angleškem in Nemškem; hude boje pa je tudi imela Nemčija s Slovani in Madjari. Pač žalostni čas — tako imenovani barbarski srednji vek — segajoč od bratovskih vojska med Karolingarji noter do 11. stoletja. V takih žalostnih časih šolstvo ni moglo veselo rasti. Rim je bil v verige zakovan, škofje in opati so pa vojaške službe opravljali; menihi in dušni oskerbniki so se mogli spriditi. Huje se pač ne more goditi, kakor se je godilo tačas, ko so za visoke in nizke cerkvene službe barantali in so ljudi vsilovali v službo in čast, ki niso bili sposobni za naj slabejše cerkvene službe. V resnici žalostni časi za kerščanstvo v zahodu! Če se pa obrnemo na vzhod, vidimo podobo malo prijaznejšo od zahoda. Od kar je bil Carjigrad zidan, je država vlada la in ongavila — vse cerkveno, tedaj tudi ljudsko šolo, ktera se je bila za Konstantina Velikega popolnoma pokristjanila. Kakor je odmerlo v svetnih rokah vse cerkveno življenje, tako

se tudi podučevanje ni moglo dvigati. Učeni so po šolah muhe lovili ali pedantizem uganjali in pri razlaganji klasikarjev besede pobirali. Tako je hiralo izhodno rimsko cesarstvo celó do tistega žalostnega leta 1054., v katerem se je popolnoma od Rima in katoliške cerkve odcepilo; žalostna doba, od ktere smo poprej govorili, je skoraj tudi ta čas ponehala.

V žalostni tmíni tistega časa svetile so se pa vendar ne-
ktere jasne zvezde, na ktere se popotnik veselo ozira. Prikaže se nam najpred na Angleškem Albert Veliki (l. 871. — 901.), ki najpred kot serčen vitez osvobodí ljudstvo jarma Dancov, potem si pa prizadeva kot ljubijóci oče nakloniti svojemu ljudstvu vse blagra, ob ktere je prišlo ob časih kervavih vojska. V ští-
rih letih (toliko časa je namreč smel orožje iz roke položiti) je vstanovil vendar prav veliko šol, sôzidal veliko samostanov in vsem svobodnim za dolžnost naložil, da naj pridno šole obiskujejo; varoval in pospeševal je podučevanje in vpeljeval posebno anglo-saksonski jezik, v katerem je spisal več knjig. Pridobil si je tudi kakor Karol, ktereга si je v izgled postavil, naslov Velikega.

Zaslugam kralja Alfreda se po pravici vverstuje tudi prizadevanje sv. Durstana, ki je pod več nasledniki Alfredovimi državne zadeve vodil (l. 955. — 988.). Hotel je duhovščino in ljudstvo spridenemu času iztergati. Vstali so novi samostani, in škofije so prejemavali goreči učenci sv. Benedikta, ki so obdržali še stare lepe navade ter veselo in močno podpirali navdušenega vodja. Leta 1013. so Danci deželo popolnoma v oblast dobili. Alfred in Durstan sta pa rešila anglo-saksonsko narodnost, ktera se je kmali povzdignila iz svojih razvalín, ter si podverгла sirove zmagovavce. *)

Med Nemci se pa pred vsem lesketa sv. Ansgar, slavni apostol na severji. Harald, preguan danski kralj, se je leta 826. v Ingelheim-u dal kerstiti, da bi si pomoč Frankov pridobil. Poverne se domu, da bi zgubljeno kraljestvo nazaj dobil in z njim gre Ansgar, — samostanski brat v Korvej — da bi pridobival duše za božje kraljestvo. V deželi Šlezvig se povzdigne za sever prva šola, kjer je oznanovavec sv. vere s svojimi pomočniki podučeval ajdovske otroke. Ansgar je postal nadškof za sever s sedežem v Hamburg-u pozneje pa v

*) Narod ne pogine, ako sam noče poginiti.

Bremen-u, in na Švedskem se je povzdignila pod kraljem Or-laf-om prva kristjanska cerkev v Birki. Sv. škof je umeril vposled pomankanja in terpljenja l. 865. Naj hujše preganjanje je vibralo 200 let nad mlado setvijo, da se jo komaj ohranila. Ko pa mine imenovani barbarski čas, pa ta mlada setev vendar zopet veselo požene. Zgodovina hvaležno imenuje može, kateri so si mnogo zaslug pridobivali. Med tem sta pa tudi dva brata, sv. Ciril in Metod, od juga sem Slovanom prinesla dar sv. vere, in sicer najpred v Moravijo, potem pa tudi na Česko. Ta dva sveta moža sta učila Jezusovo vero v narodnem jeziku; dala sta novo spreobrnjenim sv. pismo v slovenskem jeziku; učila sta otroke in odrasčene poglavitne resnice kerščanstva, pa tudi brati in pisati. Slovani ju tedaj visoko čislamo kakor oznanovavca sv. vere, pa tudi kakor naša prva pisatelja. Iznajdla sta novi alfabet, cirilico imenovan, kterega še zdaj rabijo nekteri Slovani. Nočem tukaj omeniti hudega preganjanja, kterega je sv. Metod mogel prestati; zamolčati pa ne morem, da bi ne povedal, koliko sta Nmec in Madjar si prizadjala, da se je velika Moravija razrušila. Zloge od nek-daj ni bilo med Slovani, tako tudi med Svatuplokovimi sinovi ne, in deset let po smerti velikega Svatopluka ni bilo več sv. Velehrada, pa tudi po celi Panonii ni bilo kerščanske cerkve.

Poglejmo zopet v nemške dežele. Vladal je tam slavni Otto I. od leta 936. — 973. Omeniti hočemo tukaj le njegovih zaslug za ljudsko odgojenje, v moški starosti se je brati in pisati naučil; naučil se je tudi laškega in slavjanskega jezika. Kar je spoznal, da njemu dobro služi, privošil je tudi svojemu ljudstvu. Veliko podertih samostanov je v novič sozidal, nove vstanovljal, ubožane pa lepo obdaroval. Škofijskim cerkvam je izverstne može za poglavarje postavil. Tem, kakor tudi pred-nikom po samostanih je odgojenje ljudstva posebno priporočal, duhovščino pa nagovarjal, da naj spolnuje svoje nekdanje dolžnosti zastran ljudskih šol. Hudo pobiti Italii je podaril mir, po kterem je toliko časa zdihovala. Povernil se je mir in blagor, in kmali so povernili se nekdanji dobri časi za šolo.

(Doljo pti.)